

MIEJSCE MAŁYCH I ŚREDNICH MIAST W ROZWOJU TURYSTYKI NA PRZYKŁADZIE TARNOWA

Jan Siekierski

Streszczenie. W zwięzłym opracowaniu podjęto problem potencjału turystycznego małych i średnich miast w Polsce, wpisującego się w dziedzictwo kulturowe Europy. Problem zilustrowano przykładem miasta Tarnowa. W świetle historii i ogólnej charakterystyki wskazano na walory i atrakcje turystyczne – przyrodnicze i kulturowe. W dalszej części scharakteryzowano ruch turystyczny oraz niektóre ważniejsze elementy zagospodarowania turystycznego. W krótkim zarysie omówiono także perspektywy w świetle strategii i przyjętych kierunków rozwoju turystyki.

Słowa kluczowe: miasto, walory kulturowe, zagospodarowanie turystyczne, strategia rozwoju turystyki

WSTĘP

Małe i średnie miasta w Polsce opierają swój potencjał turystyczny głównie na walorach historycznych, wpisując się trwale w dziedzictwo kulturowe Europy. Problemy rozwoju turystyki tej grupy destynacji turystycznych można zilustrować przykładem miasta Tarnowa, które ze względu na swoją przeszłość, zabytki kultury materialnej i niematerialnej oraz stosunki etnicznie dysponuje możliwym do wykorzystania na skalę europejską potencjałem turystycznym.

Turystyka jest zjawiskiem o bogatych treściach: kulturalno-poznawczych, religijnych, zdrowotnych, biznesowych i innych. Wszystkie jej formy można znaleźć w Tarnowie bądź też w otoczeniu tego miasta, np. turystykę pielgrzymkową w Tuchowie, uzdrowską w nieodległej Bochni (kopalnia soli).

Uczestnictwo w ruchu turystycznym do destynacji miejskich charakteryzuje osoby o różnych upodobaniach, zainteresowaniach i możliwościach realizacji. Rzetelne dane o rozmiarach i strukturze ruchu turystycznego stanowią podstawę wnikliwych analiz miejscowego rynku turystycznego, a także działań marketingowych. Potrzebne są także

odniesienia do rozwiązań systemowych, podejmowanych z punktu widzenia uprawiania polityki rozwoju turystyki w skali kraju, regionów i lokalnej [Kurek, Mika 2007].

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie walorów, atrakcyjności, a także ruchu turystycznego oraz ważniejszych elementów zagospodarowania turystycznego miasta Tarnowa. Omówiono też strategię i kierunki rozwoju turystyki.

RYS HISTORYCZNY I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA TARNOWA

W IX wieku na zboczu Góry św. Marcina powstał gród Wiślan, jeden z największych w średniowiecznej Polsce, zniszczony na początku XIV wieku. Pierwsza wzmianka o istnieniu Tarnowa¹ pochodzi z 1124 roku w spisie dóbr opactwa tynieckiego, a później jako własność rycerska Specymira herbu Leliwa. Będąc kasztelanem wiślickim, uczestniczył on w koronacji Władysława Łokietka. Według najstarszych zapisów, 7 marca 1330 roku miejscowość Tarnów otrzymała prawa miejskie na wzór Krakowa. Na Górze św. Marcina w 1331 roku Specymir ukończył budowę potężnego zamku, a także wieży kolegiaty oraz gotyckiego ratusza. Tarnów już wówczas stał się znaczącym ośrodkiem handlu i rozwiniętego rzemiosła [Ginalska 2001].

Złoty wiek miasta przypada na wiek XVI, a dynamiczny jego rozwój wynikał z działalności hetmana Jana Amora Tarnowskiego, zwłaszcza w dziedzinie budownictwa renesansowego. Rozwój miasta kontynuował syn hetmana Jan Krzysztof Tarnowski, a także inne rody osiadłe w Tarnowie.

Kolejne dwa stulecia w dziejach Tarnowa to stopniowy upadek. Częste pożary, epidemie i wojny prowadziły do ruiny. W wyniku pierwszego rozbioru Polski Tarnów znalazł się w tzw. Królestwie Galicji i Lodomerii. Pewien rozwój nastąpił dopiero pod koniec XVIII wieku, gdy Tarnów stał się siedzibą powiatu i biskupstwa. Widoczny postęp w rozwoju zaczął się w drugiej połowie XIX wieku, w 1870 roku liczył już blisko 40 tys. mieszkańców (trzecie miejsce w Galicji po Lwowie i Krakowie). W 1918 roku Tarnów jako pierwszy odzyskał wolność [Bańburski 2000].

W latach międzywojennych zbudowano w Mościcach Państwową Fabrykę Związków Azotowych, zapoczątkowując uprzemysłowienie ziemi tarnowskiej. Tragiczny w skutkach okres przypada na II wojnę światową, niosąc zniszczenia i śmierć, zwłaszcza tutejszej licznej ludności żydowskiej.

Po wojnie nastąpiły odbudowa i znaczący rozwój, a liczba ludności stale wzrastała do obecnego stanu 115,5 tys. mieszkańców. Przez dłuższy okres Tarnów był siedzibą województwa, a od 1 stycznia 1999 roku stał się siedzibą dwóch powiatów – grodzkiego i ziemskiego w obrębie województwa małopolskiego.

Miasto Tarnów zajmuje obszar 72,38 km² z gęstością zaludnienia 1596 osób na km². Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 63,5% przy stałym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W 2008 roku odnotowano dodatni przyrost naturalny (0,1‰) wobec ujemnego jeszcze w roku poprzednim. Ze względu na migracje liczba mieszkańców zmniejsza się. Spadek ten według prognozy GUS wyniesie 14,8% w 2030 roku względem 2008 roku [Informator... 2009].

¹Nazwa miasta – według Jana Długosza – pochodzi od tarniny porastającej Górę Św. Marcina.

Tarnów jest liczącą się w Małopolsce aglomeracją przemysłową. Tutaj w okresie transformacji powstały Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A. „Plastikowa Dolina”, Tarnowski Park Naukowo-Technologiczny, Podstrefa Krakowskiej Strefy Ekonomicznej, Zielony Park Przemysłowy [Raport... 2008].

Miasto stanowi także ważny dla subregionu ośrodek akademicki z kilkoma uczelniami.

WALORY I ATRAKCJE TURYSTYCZNE TARNOWA

Cechy i elementy środowiska, które są przedmiotem zainteresowania turystów, określa się nazwą walorów turystycznych [Kowalczyk 2002]. Przyjmuje się ich podział na walory przyrodnicze i kulturowe, np. zabytki i obiekty historyczne, muzea itp.

Walory przyrodnicze

Tarnów jest położony na Przedgórzu Karpackim i stanowi obszar bogaty w walory, oferując duże możliwości wypoczynku na łonie natury w mieście i jego otoczeniu.

Wyznaczone szlaki obejmują atrakcyjne krajobrazowo trasy, sprzyjające uprawianiu turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej. Łączna długość 22 wyznaczonych tras wycieczkowych wynosi 650 km. Do szczególnie atrakcyjnych należą szlaki:

- czerwony (58 km) w mieście i wokół Tarnowa,
- niebieski (23 km) w Tarnowie i z zespołem klasztornym w Tuchowie,
- żółty (73 km) w Tarnowie i okolicy: Jamno-Kąśna-Ciężkowice.

Walory krajobrazowe Tarnowa odnoszą się do takich obiektów, jak: [Ginalska 2001]:

- park miejski, założony w 1866 roku pod nazwą Ogród Strzelecki, o wszechstronnym wykorzystaniu (koncerty, festyny, zawody strzeleckie, imprezy sportowe, zabawy dla dzieci i młodzieży itp.),
- zielona perła Tarnowa; park Sanguszków pod Górą św. Marcina, dawniej z torem wyścigów konnych, działalnością rekreacyjno-wypoczynkową i sportową, kręgielnią i kortem tenisowym. Po wojnie zlikwidowano większość tych atrakcyjnych form rekreacji,
- Góra św. Marcina (384 m n.p.m.); najwyżej wysunięty na północ szczyt Karpat z ruinami zamku rodu Tarnowskich. Od 1938 roku Park Miejski im. Niepodległości z siecią ścieżek spacerowych i rowerowych, leśnym starodrzewem i parkiem wypoczynkowym,
- Kantoria (wschodnia część tarnowskiej dzielnicy Piaskówka), o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, ze zbiornikiem wodnym po cegielni „Kantoria”, obecnie akwen w dzierżawie Polskiego Związku Wędkarskiego,
- leśny rezerwat przyrody „Debrza” w podtarnowskich Gumniskach w północnej części miasta ze starodrzewem, bogatą i unikalną florą i fauną,
- las Lipie w części północno-wschodniej Tarnowa, z większym kompleksem leśnym (22 ha) z wieloma gatunkami chronionych roślin, np. wawrzynka. Lipie jest miejscem spacerów i przejażdżek rowerowych mieszkańców miasta i okolic (zawody kolarzy o Puchar Tarnowa MTB), a zimą miejsce biegów narciarskich.

Tarnów cechują specyficzne walory klimatyczne. Miasto znane jest jako polski biegun ciepła z najwyższą, temperaturą średnią, w kraju (8,8°C), a meteorologiczne lato trwa 118 dni.

Walory kulturowe

Tarnów nie bez powodu nazywany jest „perłą renesansu”, gdyż na trasie turystycznej „Szlak renesansu” znajdują się wspaniałe zabytki, zachowane do dzisiaj. Tarnów słynie z renesansowego rynku oraz muzeów, w tym z pierwszą w Europie ekspozycją poświęconą historii i kulturze Romów. Ponadto w mieście zlokalizowane są zabytki związane z historią Żydów tarnowskich. Miasto związane jest swoją historią z życiem generała Józefa Bema [Marciniak i Strojny 2007].

Szlak renesansu. Starówka jest jednym z najpiękniejszych przykładów renesansowego układu architektonicznego w Polsce. Tarnowski rynek (0,66 ha) otaczają okazałe wielopiętrowe kamienice (w części, gdzie mieści się Muzeum Okręgowe, z podcieniami).

W centralnym punkcie rynku ulokowany jest Ratusz – zbudowany w XIV wieku, pierwotnie gotycki, potem poddawany wielokrotnie przebudowie, aby ostatecznie nadać mu cechy renesansowe. Zwieńczony ceglana atyką i 14 maszkaronami (według projektu J. Padovano) oraz 30-metrową wieżą z najstarszym ręcznie nakręcanym zegarem. Szczyt dachu zdobi herb rodu Sanguszków – Pogoń (który zastąpił wcześniejszy tutaj herb Leliwa). Od 1931 roku w miejsce magistratu założono tutaj muzeum, które funkcjonuje do dzisiaj.

Obok rynku na sąsiednim placu znajduje się bazylika katedralna, która w gotyckim kształcie była świątynią jednonawową i bez wieży, którą dobudowano pod koniec XV wieku na wysokość 72 metrów. Obecna w stylu neogotyckim została ukształtowana pod koniec XIX wieku. Arcydziełem renesansowej rzeźby nagrobnej w skali europejskiej w bazylice jest nagrobek Barbary z Tęczyńskich Tarnowskiej, pierwszej żony hetmana Jana A. Tarnowskiego, wykonany w 1536 roku w piaskowcu przez wspomnianego wcześniej artystę włoskiego J. Padovano, także autora pomnika hetmana Tarnowskiego i nagrobka Zofii Tarnowskiej księżnej Ostrogskiej.

W zaułku placu Katedralnego mieści się Dom Mikołajewskich, zbudowany w 1524 roku w kamieniarce gotycko-renesansowej. Budynek zmieniał przeznaczenie, m.in. był Filią Wszechnicy Jagiellońskiej, a obecnie jest Muzeum Diecezjalnym, założonym w 1808 roku jako pierwsze na ziemiach polskich.

Urokowi Starego Miasta sprzyja koncentracja życia kulturalnego i towarzyskiego mieszkańców Tarnowa i coraz liczniej przybywających turystów.

Szlak pamięci Żydów. Pierwsze wzmianki o osadnictwie Żydów w Tarnowie pochodzą z 1445 roku. Powiększająca się stale grupa mieszkańców należała w dużej części do elity społecznej, która zbudowała dzielnicę z synagogą, szkołami, drukarnią. Tutaj Żydzi w 1904 roku wzniesli mykwę (łaźnię) w stylu mauretańskim. W Domu Florina mieści się obecnie siedziba PTTK. W otoczeniu placu pod Dębem (obecnie Bohaterów Getta) Niemcy utworzyli w 1942 roku getto, początkowo na 40 tys. osób. Z tego miejsca został odesłany pierwszy transport więźniów do obozu koncentracyjnego Auschwitz. Zburzona została stara synagoga, po której pozostała tylko bima (podwyższenie, z którego odczytywana była Tora). Zachował się cmentarz żydowski (kirkut), jeden z najstarszych

i największych w południowej Polsce, z ponad tysiącem nagrobków od XVII wieku do dzisiaj.

Szlak generała Józefa Bema. Urodzony 14 marca 1794 roku w Tarnowie bohater narodowy Polski i Węgier Józef Bem ma w ratuszu stałą wystawę. Na placu przy ul. Wałowej pod murami Starego Miasta stoi monumentalny pomnik z brązu, odsłonięty 11 maja 1985 roku, przedstawiający generała w węgierskim stroju wojskowym z szablą w ręku [Bańburski 2000].

Największym obiektem upamiętniającym generała jest mauzoleum z jego prochami, wzniesione w 1928 roku w Parku Strzeleckim na stawie według projektu A. Szyszko-Bohusza. Warto nadmienić, że władze miasta współpracują z Węgrami. Działa tutaj prężnie również Towarzystwo Przyjaciół Węgier.

RUCH I ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE TARNOWA

W 1874 roku w Tarnowie powołano Delegaturę Zarządu Towarzystwa Tatrzańskiego, a w 1924 roku powstał Oddział Tarnowski Polskiego Towarzystwa Turystycznego. Turystykę aktywnie rozwijał także Związek Harcerstwa Polskiego. W 1931 roku powstało Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. W 1950 roku w wyniku połączenia PTTK i PTK powstało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. W Tarnowie działa Oddział PTTK, przyczyniający się do dynamicznego rozwoju turystyki w regionie [Kiryk, Ruta 1987].

Ruch turystyczny w Tarnowie

- Do instytucji promujących turystykę i odpowiedzialnych za jej rozwój należą:
- Urząd m. Tarnowa; Biuro Sportu, Turystyki i Rekreacji oraz Biuro Promocji Miasta,
 - Tarnowskie Regionalne Centrum Koordynacji i Turystyki,
 - PTTK, Oddział w Tarnowie,
 - Tarnowskie Centrum Informacji (TCI),
 - Małopolska Organizacja Turystyki w Krakowie.

Tarnowskie Centrum Informacji od kilku lat prowadzi badania ruchu turystycznego w mieście i subregionie. Sprawozdawczość w ewidencji statystycznej turystów odnosi się do osób korzystających przynajmniej z jednego noclegu w rejestrowanej bazie noclegowej. A zatem wielu turystów nie figuruje w tych ujęciach, gdyż przebywają u znajomych, nie nocują lub korzystają z kwater przypadkowych, bądź też przeznaczają jeden dzień na pobyt. Ruch turystyczny w Tarnowie w latach 2007–2008 ilustruje tabela 1.

Najwięcej turystów krajowych przybyło do Tarnowa z województw: małopolskiego, śląskiego, podkarpackiego i mazowieckiego. Z zagranicy głównie z Niemiec, Francji, Węgier, Włoch i Wielkiej Brytanii. Najwięcej osób przebywało w Tarnowie 1–2 dni w zdecydowanej większości w sezonie letnim, bo ponad 60%.

Dynamika ruchu turystycznego wskazuje, iż ogólny wzrost liczby przybywających był mniejszy w 2008 roku w stosunku do roku poprzedniego, ale większy względem 2006 roku. Dotyczy to również turystów zagranicznych, jednak ich udział w przybywających ogółem wynosił tylko 20%. Zauważyć można wzrost liczby osób korzystających z noclegów, chociaż dynamika udzielonych noclegów w przyjętych latach była niska (7,1%).

Tabela 1. Ruch turystyczny w Tarnowie (tys. osób)
Table 1. Tourism in Tarnów (thousand people)

Wyszczególnienie	Lata			Dynamika 2006 = 100
	2006	2007	2008	
Liczba osób ogółem	450	500	475	105,5
– w tym turyści zagraniczni	80	100	95	118,7
Liczba korzystających z noclegów	50	52,5	60	120,0
– w tym turyści zagraniczni	12,5	13,5	12,4	99,2
Liczba udzielonych noclegów	98	100	105,0	107,1
– w tym turyści zagraniczni	25	23	23	92,0

Źródło: www.it.tarnow.pl. Statystyki. Raport „Turystyka w 2008 r. w regionie tarnowskim”.
Source: www.it.tarnow.pl. Statystyki. Raport „Turystyka w 2008 r. w regionie tarnowskim”.

Średni czas pobytu turysty wahał się od 1,52 do 2,09 dni w czerwcu 2008 roku. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych wynosił 30,6%, a w hotelach 60,3%. Z przeprowadzonych szacunków wynika, że turyści pozostawili w mieście w 2008 roku około 46,4 mln zł, w tym 22,2 mln zł turyści zagraniczni [Informator Turystyczny m. Tarnów 2009].

Z informacji TCI wynika, że największym zainteresowaniem turystów w 2008 roku cieszyły się Muzeum Okręgowe – 24 tys. osób i Muzeum Diecezjalne – 6,1 tys., a w imprezach plenerowych uczestniczyło w Tarnowie ponad 100 tys. osób [www.it.tarnow.pl].

Zagospodarowanie turystyczne Tarnowa

Istotną rolę w ruchu turystycznym odgrywa stan zagospodarowania w tej dziedzinie działalności usługowej. Szczególne znaczenie mają dostępność komunikacyjna, baza gastronomiczna i noclegowa, a także możliwości wypoczynku, rekreacji i sportu, nie zapominając o kulturze i rozrywce.

Dostępność komunikacyjna. Miasto posiada dobrze zorganizowaną sieć połączeń drogowych i kolejowych w regionie oraz z innymi ośrodkami w kraju, a także sąsiedziami z zagranicy. Problemem pozostaje zapewnienie szybkiego ruchu autostradowego (w budowie A-4) i kolejowego. Także jak w całym kraju konieczna jest poprawa jakości większości dróg w mieście i subregionie.

Baza handlowa i gastronomiczna. W Tarnowie bardzo dobrze rozbudowana jest sieć handlu detalicznego i hurtowego. W ostatnich latach znacznie zwiększyła się liczba obiektów gastronomicznych (restauracji, kawiarni, cukierni, pubów, pizzerii, barów szybkiej obsługi). Do oryginalnych rozwiązań w tym zakresie należy utworzenie restauracji cygańskiej, meksykańskiej, austriackiej i innych.

Baza noclegowa-kwaterunkowa. Należy do słabiej rozwiniętych, chociaż widoczna jest tutaj systematyczna poprawa. Obejmuje takie obiekty, jak hotele, pensjonaty, zajazdy,

schroniska młodzieżowe, domy wypoczynkowe, prywatne pokoje gościnne i kempingi. Przeciętnie na jeden obiekt przypada 29 miejsc noclegowych. Łóżek dostępnych dla turystów jest około tysiąca (z uwzględnieniem obiektów sezonowych), tj. około 1,5% ogółem w Małopolsce.

Ośrodki sportowo-rekreacyjne. Tarnowski Ośrodek Sportu i Rekreacji z siecią pływalni, boisk, lodowisk, hal sportowych, siłowni, powstał w 1991 roku. Z klubów sportowych należy wymienić Unię Tarnów założoną jeszcze w 1928 roku (z wyróżniającą się w kraju sekcją żużlową), posiadającą halę widowiskowo-sportową. Aktualnie przy udziale środków z UE w budowie znajduje się Ponadregionalne Centrum Sportowo-Rekreacyjne w Tarnowie.

Instytucje kulturalno-rozrywkowe. Główną instytucją kulturalno-rozrywkową jest Tarnowskie Centrum Kultury powołane w 1992 roku, któremu podlega największe kino „Marzenie” oraz „Letni Amfiteatr”. Centrum organizuje wiele imprez kulturalnych i rozrywkowych, ważnych także dla przybywających do miasta turystów. Z ważniejszych należy wymienić konkurs filmowy (Tarnowska Nagroda Filmowa) oraz aktywne sceny: muzyczną, plastyczną i kabaretową.

Do ważnych obiektów kulturalnych należą: Tarnowski Teatr im. L. Solskiego, działający od 1945 roku (organizator Ogólnopolskiego Festiwalu Komедии) oraz Mościckie Centrum Kultury, które powstało w 2006 roku kontynuujące działalność wcześniej istniejącego tutaj (od 1971 r.) Domu Kultury Zakładów Azotowych.

PERSPEKTYWY ROZWOJU TURYSTYKI W TARNOWIE

W spojrzeniu prospektywnym rozwój turystyki łączy się z rozwojem miasta, przestrzennym zagospodarowaniem, podniesieniem jego atrakcyjności dla turystów oraz promocją i reklamą walorów turystycznych.

Strategia rozwoju turystyki

Przyszłościowe ujęcie zadań związanych z rozwojem turystyki w Tarnowie zawarte zostało w następujących dokumentach regionalnych:

- Strategia rozwoju woj. małopolskiego na lata 2007–2013,
- Kierunku rozwoju turystyki dla woj. małopolskiego na lata 2007–2013,
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Tarnowa na lata 2000–2015.

W pierwszym dokumencie podkreśla się konieczność: systematycznej rozbudowy infrastruktury turystycznej, zachowania walorów przyrodniczych dla następnych pokoleń, ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego oraz podnoszenia atrakcyjności turystycznej miasta i rozszerzenia działalności gospodarczej, związanej z turystyką, a także podniesienia rentowności usług turystycznych.

Drugi dokument, opracowany i przygotowany przez Małopolską Organizację Turystyczną, zakłada:

- rozwój produktu markowego, jakim jest turystyka miejska, kulturowa, pielgrzymkowa, rekreacyjna,
- położenie nacisku na łatwo dostępną i rzetelną informację turystyczną oraz promocję,

- uwzględnienie w działaniach ekonomicznego aspektu rozwoju turystyki (zatrudnienie, dochody, wpływ na rozwój gospodarczy),
- zwiększenie możliwości inwestycyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem dofinansowania ze środków Unii Europejskiej.

Trzeci dokument został doprecyzowany w 2007 roku wraz z Programem Tarnów 2010 i wskazuje na następujące priorytety operacyjne:

- rozwój infrastruktury komunikacyjnej,
- wzrost jakości życia i poziomu świadczenia usług publicznych oraz estetyka miasta,
- monitorowanie stanu środowiska i zrównoważony rozwój,
- kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta, jako regionalnego centrum aktywności i integracji lokalnych społeczności.

Całość realizowanych zadań zawarto w wieloletnim planie inwestycyjnym miasta Tarnowa. Na podstawie analizy SWOT uznano za pilną potrzebę poprawę układów komunikacyjnych, a także rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej. Uwzględniono stronę finansową realizacji przyjętych zadań i projektów.

Kierunki działań w rozwoju turystyki

W rozwoju gospodarczym duże znaczenie ma wykorzystanie ekonomicznych i pozatekonomicznych instrumentów bezpośrednich i pośrednich o charakterze ekonomiczno-finansowym. W tym zakresie szczególna rola przypada władzom samorządów terytorialnych oraz aktywności i inicjatywom mieszkańców.

Oddziaływanie państwa obejmuje politykę makro- i mikroekonomiczną, a jej skuteczność oceniana jest m.in. przez kryterium efektywności alokacyjnej, stabilny, zrównoważony rozwój i wpływ na tempo wzrostu gospodarczego. Polityka rozwoju obejmuje więc działania i decyzje w zakresie celów, środków i zadań podejmowanych przez władze odpowiednich szczebli decyzyjnych, dysponujących określonymi środkami finansowymi krajowymi i zagranicznymi, np. unijnymi.

Kluczowym programem związanym z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej był realizowany w latach 2004–2006 Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Obecnie jest realizowany Małopolski Regionalny Program Operacyjny (MRPO) na lata 2007–2013, z uwzględnieniem wymogów Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego [Siekierski 2009].

ZAKOŃCZENIE

Tarnów z racji posiadanych walorów i atrakcji turystycznych zasługuje na szerokie zainteresowanie turystów w kraju i za granicą.

Działania w tym zakresie, głównie przez wykorzystanie różnych form promocji miasta, wynika ze zrozumienia przez władze regionalne i lokalne, znaczenia turystyki dla rozwoju gospodarczego. Stąd zrozumienie władz miasta dla modernizacji i stałej rozbudowy infrastruktury turystycznej z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W ostatnich latach radykalnie ograniczono średnią i niską emisję zanieczyszczeń. Wprowadza się także szeroki zakres recyklingu.

Jednakże podstawowym zadaniem pozostaje rozbudowa bazy noclegowej i innych form świadczenia usług dla turystów.

Podjęmowane inicjatywy w zakresie rozwoju turystyki w Tarnowie wynikają m.in. z opracowanych i przyjętych programów, strategii, projektów i planów – stanowiących podstawę i punkt odniesienia do realizacji zadań w tym zakresie.

PIŚMIENNICTWO

- Bañburski K., 2000. Przewodnik po Tarnowie. S-Can, Tarnów, 21.
Ginalska T., 2001. Tarnów – miasto z tradycją, otwarte na przyszłość. PUW, Tarnów, 7.
Informator Statystyczny – Miasto Tarnów, 2009. GUS, Oddział Kraków.
Kiryk F., Ruta Z., 1983. Tarnów – dzieje miasta i regionu. Wyd. UM w Tarnowie.
Kowalczyk A., 2002. Geografia turystyki. PWN, Warszawa.
Marciniak B., Strojny A., 2007. Tarnów – perła renesansu. Wyd. „Bezdroże”, Kraków.
Kurek W., Mika M., 2007. Turystyka Tarnowa jako przedmiot badań naukowych. PWN, Warszawa, 14.
Raport o stanie m. Tarnów za rok 2008. Internet: [www.tarnow.pl/indeks.php/pl/Miasto/Urząd m. Tarnowa](http://www.tarnow.pl/indeks.php/pl/Miasto/Urząd_m.Tarnowa).
Siekierski J., 2009. Polityka rozwoju regionalnego w Małopolsce w latach 2000–2007. Urząd Marszałkowski, Kraków.

THE POSITION OF SMALL AND MEDIUM TOWNS IN TOURISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF TARNÓW

Abstract. The article is a concise presentation of the town of Tarnów position on a tourist map of Poland. In the light of its history and general characteristics the tourist values, natural and cultural attractions of the city were discussed. Further, the tourist movement was characterized and some more important elements of tourist facilities development. The perspectives were outlined briefly in the light of adopted strategy and directions in tourism development.

Key words: town, cultural values, tourist facilities development, strategy of tourism development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 08.10.2010